

Турчіна Світлана Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової, Сумський національний аграрний університет, 40000, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, тел.: (0542) 70-10-22, e-mail: sturchina68@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3110-6647>

Азаров Володимир Вікторович, здобувач наукового ступеня доктора філософії спеціальності 073 «Менеджмент», Сумський національний аграрний університет, 40021, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, тел. +38 (0542) 70-10-98, e-mail: splashblue23@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-9264-0816>

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ-СУБ'ЄКТАХ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Анотація. Стаття присвячена розробці методичних підходів до оцінки управління процесами формування та розвитку інтелектуального капіталу підприємств, що займаються міжнародною торгівлею. В умовах глобалізації та посилення конкуренції на міжнародних ринках підприємства змушені шукати нові способи підвищення своєї ефективності. Одним з важливих напрямків є управління інтелектуальним капіталом, який стає ключовим фактором успіху на світових ринках.

Інтелектуальний капітал розглядається як сукупність нематеріальних активів, що визначають конкурентоспроможність підприємства на міжнародній арені. Оцінка управління процесами формування та розвитку інтелектуального капіталу передбачає використання розрахунково-аналітичних методів для вимірювання ефективності використання людського, організаційного та споживчого капіталів, що є складовими інтелектуального капіталу підприємства.

Методичні підходи до оцінки управлінських процесів формування та розвитку інтелектуального капіталу зосереджені на використанні інструментів для визначення планових та оптимальних рівнів інтелектуального капіталу, а також на розрахунку відхилень між фактичними та плановими значеннями. Це дозволяє визначити ступінь ефективності управлінських рішень та виявити напрямки для вдосконалення стратегій розвитку.

Стаття також розглядає важливість адаптації цих підходів для підприємств міжнародної торгівлі, де врахування зовнішньоекономічних факторів і глобальних стандартів має вирішальне значення для досягнення високих результатів. Визначено, що управління інтелектуальним капіталом має враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори, такі як рівень інноваційності, розвиток міжнародних партнерств, адаптація до культурних та економічних особливостей різних регіонів світу.

Зокрема, запропоновані методи дозволяють здійснювати точну оцінку впливу кожного елементу інтелектуального капіталу на загальний рівень підприємства, що допомагає виявити найбільш ефективні напрямки для інвестицій в інтелектуальний капітал підприємства. Крім того, в статті наведені практичні рекомендації щодо розробки планів розвитку інтелектуального капіталу для підприємств міжнародної торгівлі, що базуються на визначених методах.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, підприємства міжнародної торгівлі, управління інтелектуальним капіталом, розрахунково-аналітичні методи, оцінка ефективності, планові показники, оптимальний рівень, конкурентоспроможність.

Turchina Svitlana Grigoriivna, Ph.D. in Economics, professor associate Department of Management named after L.I. Mikhailova, Sumy National Agrarian University, 160 Herasima Kondratiieva Street, Sumy, 4000, (0542) 70-10-22, e-mail: sturchina68@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3110-6647>

Azarov Volodymyr Viktorovych, applicant of the scientific degree of Doctor of Philosophy, specialty 073 «Management» Sumy National Agrarian University, 160 Herasima Kondratiieva Street, Sumy, 4000, (0542) 70-10-22, e-mail: splashblue23@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-9264-0816>

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE EVALUATION OF INTELLECTUAL CAPITAL FORMATION AND DEVELOPMENT MANAGEMENT PROCESSES IN INTERNATIONAL TRADE ENTERPRISES

Abstract. The article is dedicated to the development of methodological approaches for evaluating the management of processes related to the formation and development of intellectual capital in enterprises engaged in international trade. In the context of globalization and increasing competition on global markets, enterprises are forced to find new ways to enhance their efficiency. One of the key directions is the management of intellectual capital, which has become a critical factor for success in global markets.

Intellectual capital is viewed as a set of intangible assets that determine a company's competitiveness on the international stage. The assessment of management processes for the formation and development of intellectual capital involves the use of calculation and analytical methods to measure the effectiveness of human, organizational, and consumer capital, which are components of the enterprise's intellectual capital.

The methodological approaches to assessing management processes in the formation and development of intellectual capital focus on the use of tools for determining planned and optimal levels of intellectual capital, as well as the calculation of deviations between actual and planned values. This allows for the determination of the effectiveness of management decisions and the identification of directions for the improvement of development strategies.

The article also discusses the importance of adapting these approaches for enterprises involved in international trade, where consideration of external economic factors and global standards is crucial to achieving high results. It is determined that the management of intellectual capital must take into account both internal and external factors, such as the level of innovation, the development of international partnerships, and adaptation to the cultural and economic specifics of different regions of the world.

In particular, the proposed methods allow for an accurate assessment of the impact of each element of intellectual capital on the overall level of the enterprise, helping to identify the most effective directions for investments in intellectual capital. Furthermore, the article provides practical recommendations for developing plans for the development of intellectual capital for enterprises engaged in international trade, based on the defined methods.

Keywords: Intellectual capital, international trade enterprises, intellectual capital management, calculation and analytical methods, efficiency assessment, planned indicators, optimal level, competitiveness.

Постановка проблеми. У сучасних умовах технологічного прогресу інтелектуальний капітал є ключовим чинником конкурентоспроможності підприємств, особливо суб'єктів міжнародної торгівлі. Його основні складові – людський, організаційний та споживчий капітали – формують основу ефективної діяльності.

Людський капітал охоплює знання, навички та досвід персоналу, що забезпечують інноваційність і адаптивність підприємства. Організаційний капітал включає систему процесів, технологій і культурних цінностей, які визначають внутрішню ефективність організації. Споживчий капітал є визначальною складовою для суб'єктів міжнародної торгівлі, оскільки забезпечує: довгострокові відносини з клієнтами завдяки якості, надійності та довірі, репутацію бренду, що сприяє конкурентоспроможності на глобальному ринку, інноваційні підходи до взаємодії з клієнтами через цифрові технології та персоналізацію послуг.

Ефективне управління інтелектуальним капіталом потребує інтеграції його складових, що забезпечують стійкість і успіх підприємств на міжнародних ринках.

Відсутність єдиного підходу до оцінки процесів формування та розвитку інтелектуального капіталу створює труднощі у визначенні джерел інвестицій і розробці стратегій розвитку підприємства. Актуальною є розробка методичних засад для ефективного управління інтелектуальним капіталом, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності підприємств, зокрема суб'єктів міжнародної торгівлі, та сприятиме їх сталому розвитку. Особливу увагу слід приділити вдосконаленню інструментів і алгоритмів оцінки вартості інтелектуального капіталу для забезпечення його раціонального використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблематики формування та використання інтелектуального капіталу займалися такі

зарубіжні вчені: Е. Брукінг, Л. Едвінсон, М. Мелоун, К.- Е. Свейбі, Т. Стюарт та багато інших.

Серед вітчизняних дослідників вагомий внесок в питання нагромадження інтелектуального капіталу та його ефективного використання зробили: А. Босак, Бутнік-Сіверський, Г. Калетнік, Т. Понедільчук, В. Ціпуринда та інші. Разом із тим методичні підходи до оцінки управління процесами формування та розвитку інтелектуального капіталу на підприємствах, що здійснюють міжнародну торгівлю, залишаються недостатньо вирішеними і потребують подальшої уваги.

Метою статті є розробка методичних підходів до оцінки управління процесами формування та розвитку інтелектуального капіталу підприємств, що займаються міжнародною торгівлею, в поелементному та інтегральному представленнях. Зокрема, визначити методи аналізу та оцінки ефективності кожного елемента інтелектуального капіталу та їх взаємозв'язок для комплексної оцінки загального рівня інтелектуального капіталу підприємства на міжнародному ринку.

Виклад основного матеріалу. Розрахунково-аналітичний інструментарій оцінки інтелектуального капіталу є досить різноманітним і суперечливим, оскільки він має специфічні методологічні особливості та враховує не лише теоретичні знання і практичні навички, духовно-моральні, ментальні та інші пріоритети, але й соціально-економічну репутацію господарюючого суб'єкта, його бізнес-авторитет, фондовий, фінансовий та інформаційний потенціали тощо. Важливо в контексті цього зазначити причинно-наслідкові механізми взаємодії структурних елементів інтелектуального капіталу в процесі виробничо-господарської діяльності підприємств. Адже досвід і унікальні професійні компетенції персоналу безпосередньо корелюють з організаційно-управлінськими процесами та механізмами соціально-економічної взаємодії з клієнтами, з одного боку, а стратегічне співробітництво та державно-приватне партнерство стимулюють когнітивні навички персоналу і значно підвищують якість людського капіталу господарюючого суб'єкта - з іншого.

Окрім того, необхідно враховувати феномен нематеріальності інтелектуального капіталу підприємства, оскільки практично неможливо в математично коректній формі інтерпретувати науково-практичний потенціал трудового колективу, отримати автентичну розрахунково-аналітичну оцінку творчих та пізнавальних здібностей, організаційно-управлінського таланту та інтелектуальних можливостей співробітників, їх культурно-історичних та морально-етичних уявлень і імперативів.

Інструментально-методичні механізми визначення інтелектуального капіталу мають багатокритеріальний характер, що включає соціально-економічні, бухгалтерські, фінансові та інші процедури, ускладнюючи розрахунково-аналітичний процес [6]. Варто зазначити, що бухгалтерські методи оцінки марочного капіталу, які включають відомість марки, лояльність покупців, інфраструктуру товарообігу, патенти, товарні знаки тощо, ґрунтуються на вартості реєстрації, а не на реальній вартості нематеріального

активу. Це призводить до девальвації інтелектуального капіталу та ставить під сумнів достовірність обчислень.

Крім того, варто згадати про некоректне економічне розмежування довгострокових капіталовкладень у розвиток інтелектуального капіталу та пов'язаних з ними виробничо-господарських витрат. Наприклад, витрати на освіту, підготовку та перепідготовку персоналу, медичні послуги, відпочинок, техніку безпеки та охорону праці в бухгалтерії відносяться до затратної частини, але з соціально-економічної точки зору вони є стратегічними довгостроковими капіталовкладеннями в управління інтелектуальним капіталом і, відповідно, є потенційними доходами [2].

Працівники підприємства повинні інвестувати у своїх споживачів і їхні взаємини. Хоча споживачі не є власністю підприємства, вони інвестують у його майбутній прибуток. Це дозволяє створеній вартості належати як акціонерам, так і споживачам. Інвестиції в клієнтський капітал передбачають розвиток нових продуктів та надання споживачам додаткових прав і індивідуальних підходів, а також формування партнерських відносин.

У науковій літературі існують різні підходи до оцінки інтелектуального капіталу. Дослідження багатьох вітчизняних вчених [1, 3, 4, 5] пропонують методи оцінки ефективності інтелектуалізації, які можна адаптувати до національних умов. Також розроблено багато інструментів для комплексної оцінки, що враховують рейтингові методи, принципи корпоративних фінансів і специфіку різних галузей.

Оцінка інтелектуального капіталу компанії має велике значення для різних груп користувачів, зокрема для самого підприємства з метою підвищення ефективності використання інтелектуальних ресурсів та вирішення стратегічних завдань. В Україні це питання стає особливо важливим для інвесторів, які приймають рішення щодо капіталовкладень в компанії з високим рівнем інтелектуалізації. Тому науково-практичне дослідження методів оцінки інтелектуального капіталу є актуальним завданням для розвитку підприємств, а також підготовки управлінських кадрів, які є носіями інтелектуального капіталу. Це питання відображено в національних програмах і державних документах.

Оцінка інтелектуального капіталу в Україні потребує порівняння різних методів, таких як затратний метод, метод ринкової капіталізації та метод інтелектуальної доданої вартості [4].

Одним із початкових методів оцінки інтелектуального капіталу є «Затратний метод», розроблений Джеймсом Тобіном. Цей метод є простим у використанні, вимагає знання ринкової вартості організації та вартості заміщення. Формула коефіцієнта Тобіна виглядає наступним чином:

$$Q = V/C$$

де

Q - коефіцієнт Тобіна;

V - ринкова вартість підприємства (вартість його акцій на фондовому ринку);

С - вартість заміщення (вартість активів підприємства, якщо б їх потрібно було відтворити).

Коефіцієнт Тобіна використовується для порівняння ринкової вартості підприємства з вартістю його фізичних активів. Це дає змогу визначити, чи є підприємство переоціненим або недооціненим на ринку.

Згідно з формулою Тобіна, при умові $Q > 1$ організація має високу частку інтелектуального капіталу, а при $Q < 1$ - низький рівень інтелектуального капіталу. Метод має умовний характер, оскільки не враховує низки факторів, зокрема ризиків, пов'язаних з інтелектуальним капіталом. Водночас його застосовують для швидкої оцінки та порівняння підприємств, що працюють у межах однієї економічної галузі.

Другим методом визначення інтелектуального капіталу є метод ринкової капіталізації, який розраховується за такою формулою:

$$ІК = РК - БК$$

де:

ІК - інтелектуальний капітал;

РК - ринкова вартість підприємства (ринкова капіталізація);

БК - балансовий капітал (вартість чистих активів компанії за бухгалтерськими даними).

Цей метод дозволяє оцінити вартість інтелектуального капіталу як різницю між ринковою вартістю підприємства та вартістю його матеріальних активів.

Третім методом є коефіцієнт інтелектуальної доданої вартості Анте Пулика (Value Added Intellectual Coefficient, VAIC). Цей метод є найбільш комплексним і водночас складним у застосуванні.

Коефіцієнт інтелектуальної доданої вартості (VAIC) відображає внесок як матеріальних, так і нематеріальних активів у створення доданої вартості підприємства. Вищий рівень цього коефіцієнта свідчить про ефективніше використання підприємством свого інтелектуального та ресурсного потенціалу. Модель можна наочно представити на рисунку 1.

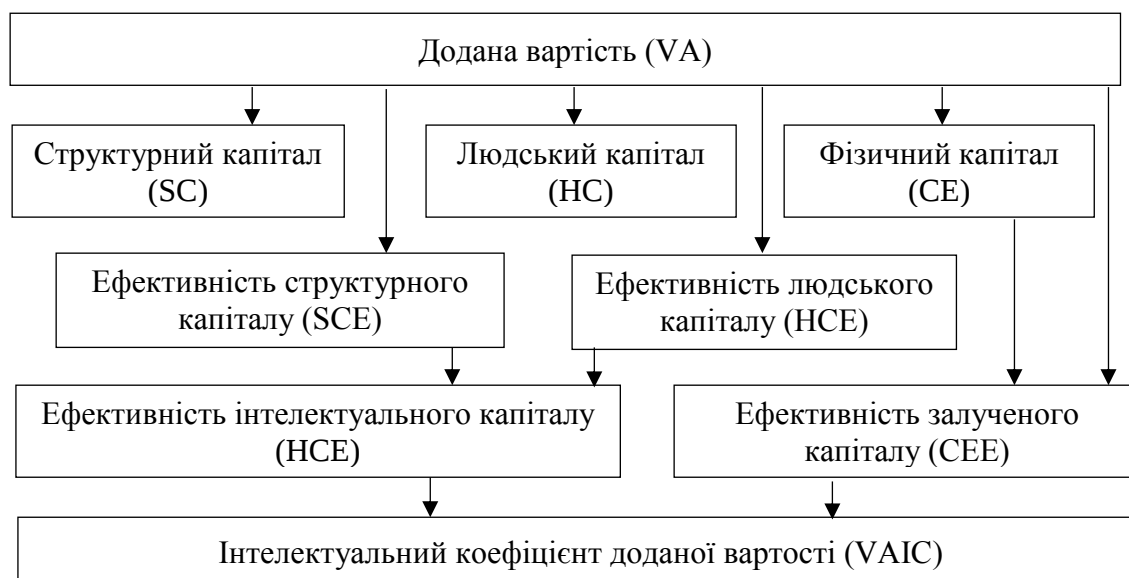

Рисунок 1 – Модель розрахунку VAIC

Як видно з рисунка 1, модель базується на ефективності використання трьох видів ресурсів:

1. SCE («Structural Capital Efficiency») – додана вартість структурного капіталу;
2. HCE («Human Capital Efficiency») – додана вартість людського капіталу;
3. CEE («Capital Employed Efficiency») – додана вартість залученого капіталу.

Відповідно, формула виглядає як сума цих ресурсів:

$$VAIC = HCE + SCE + CEE$$

де:

HCE - коефіцієнт людського капіталу (Human Capital Efficiency),

SCE - коефіцієнт структурного капіталу (Structural Capital Efficiency),

CEE - коефіцієнт залученого капіталу (Capital Employed Efficiency).

У контексті дослідження інструментально-методичних засобів аналізу та оцінки процесу управління формуванням і розвитком інтелектуального капіталу підприємства важливо вирішити низку завдань, серед яких: критичне переосмислення та порівняльна характеристика основних структурних елементів інтелектуального капіталу; інтерпретація переваг і недоліків традиційних методик оцінки вартості інтелектуального капіталу, а також аналіз особливостей оцінки людського, організаційного та споживчого капіталів. На основі цього нами пропонується методика, яка, інтегруючи економіко-математичні інструменти, дасть змогу аналізувати зміни інтелектуального капіталу підприємства.

Процес управління формуванням і розвитком інтелектуального капіталу підприємства полягає у збільшенні його нематеріальних активів, які, в свою чергу, частково відображають вміння підприємства у розвитку та вдосконаленні процесів створення і реалізації різних товарів та послуг.

Конкурентоспроможність підприємства та економічна ефективність його діяльності безпосередньо залежать від процесів формування нематеріальних активів.

Методика аналізу та оцінки управління процесами формування й розвитку інтелектуального капіталу підприємства передбачає послідовний аналіз і розрахунок показників для кожного елемента інтелектуального капіталу. На нашу думку, вона повинна складатися з чотирьох основних етапів, які відображають логіку аналізу й оцінки та представлені у візуалізації на рисунку 2.

Рисунок 2 – Інтерпретація методики аналізу та оцінки управління процесами формування і розвитку інтелектуального капіталу підприємства

Згідно з науковими уявленнями авторів, людський капітал є інтеграцією науково-теоретичних знань, практично-прикладних умінь, емпіричного досвіду та високої професійної кваліфікації, спрямованих на задоволення поліформних потреб людини з одного боку, та поступального сталого соціально-економічного розвитку держави - з іншого.

Організаційний капітал включає адаптовані до соціально-економічних особливостей та специфіки науково-виробничої діяльності сучасних господарюючих суб'єктів когнітивні процеси і алгоритми наукового пізнання, менеджмент наукоємного та високотехнологічного виробництва, технології цифровізації та диджиталізації, патенти, ліцензії, товарні знаки, логотипи та інші об'єкти інтелектуальної власності, які характеризуються як високою капіталізацією, так і наявністю суспільно значущих пріоритетів.

Споживчий капітал організації безпосередньо пов'язаний із формуванням причинно-наслідкового механізму взаємодії з споживчою та клієнтською аудиторією з метою максимально ефективного задоволення їх економічних потреб і формування під час спілкування з споживачами позитивного іміджу та стійкої ділової репутації компанії.

Інтелектуальний капітал сучасних господарюючих суб'єктів, поєднуючи науково-практичні основи людського, організаційного та споживчого капіталу, є унікальними компетенціями, механізмами стимулювання та підвищення якості людських ресурсів, ґносеологічними процедурами, алгоритмами комунікації, які генерують додану вартість і орієнтовані на досягнення високої конкурентоспроможності підприємств, що функціонують на ринках наукоємної високотехнологічної продукції та повністю відповідають вимогам економіки знань.

Перший етап передбачає аналіз та оцінку управління процесами формування і розвитку людського капіталу підприємства. На цьому етапі здійснюється розрахунок постійних і змінних компонентів індивідуального інтелектуального капіталу працівників із урахуванням джерел інвестування в соціальне забезпечення, освіту та розвиток, що дозволяє виявити ризики, пов'язані з людськими ресурсами підприємства.

Далі необхідно розрахувати вартість індивідуального інтелектуального капіталу працівників підприємства та сукупного людського капіталу підприємства за певний період.

Показники вартості індивідуального інтелектуального капіталу сприяють розширенню горизонту наукового пізнання та практично-прикладного застосування авторської методики оцінки якісних характеристик людських ресурсів підприємства, відображаючи вартісний аспект цих характеристик і забезпечуючи можливість використання методу в різних сферах економічного менеджменту. Вивчення динаміки інверсії показників індивідуального інтелектуального та людського капіталу надасть змогу проаналізувати зміни в управлінні процесами формування і розвитку цих елементів інтелектуального капіталу підприємства.

На другому етапі методики аналізуються показники, що визначають стан і зміни організаційного капіталу підприємства. Формується експертна комісія, яка визначає частку участі людського та/або індивідуального інтелектуального капіталу працівників у формуванні певного елемента організаційного капіталу.

На основі цих показників розраховується вартість конкретного елемента та сукупного організаційного капіталу підприємства за період, що доповнює

традиційний аналіз системи управління підприємством, виявляючи проблеми, пов'язані з окремими елементами організаційного капіталу, та відображає ефективність використання людського капіталу.

Третій етап передбачає аналіз та оцінку управління процесами формування і розвитку споживчого капіталу підприємства. На цьому етапі експертна комісія визначає участь організаційного капіталу у формуванні та розвитку споживчого капіталу підприємства. Оцінюється власна вартість елементів споживчого капіталу, визначаються втрати по кожному елементу, а також розраховуються показники управління процесами формування і розвитку елементів і самого споживчого капіталу підприємства за період.

Аналіз змін процесів формування та розвитку споживчого капіталу підприємства, що здійснюється порівнянням даних за поточний та попередній періоди, дозволить розширити розрахунково-аналітичну процедуру оцінки ефективності господарської діяльності підприємства, виявити проблеми та перспективи розвитку стабільних зв'язків з клієнтами та споживачами, а також сприятиме підвищенню ефективності системи управління підприємством, відображаючи участь організаційного капіталу в розвитку капіталу відносин.

Заключний – четвертий – етап методики передбачає розрахунок показника інтелектуального капіталу підприємства та дослідження його змін.

Слід зазначити, що інтелектуальний капітал підприємства являє собою сукупність накопичених нематеріальних активів, які відображають стан і динаміку формування та розвитку його структурних елементів. Відтак, авторами пропонується визначати рівень формування та розвитку інтелектуального капіталу як середнє арифметичне значення суми показників, що характеризують людський, організаційний і споживчий капітали підприємства. Формула для розрахунку рівня інтелектуального капіталу підприємства за період може бути представлена у такому вигляді:

$$P_{ik} = \frac{ЛК + ОК + СК}{3}$$

Це середнє значення показників людського, організаційного та споживчого капіталів підприємства за певний період.

P_{ik} – рівень інтелектуального капіталу підприємства за період;

ЛК – показник формування і розвитку людського капіталу підприємства;

ОК – показник формування і розвитку організаційного капіталу підприємства;

СК – показник формування і розвитку споживчого капіталу підприємства.

Визначення оптимального рівня управління процесами формування та розвитку інтелектуального капіталу підприємства безпосередньо залежить від специфіки його підприємницької діяльності та встановлюється індивідуально для кожного суб'єкта господарювання. Для підприємств міжнародної торгівлі особливу увагу слід приділяти адаптації нематеріальних активів до вимог глобального ринку, враховуючи такі чинники, як міжкультурна комунікація,

міжнародна репутація та інноваційний потенціал. Як основу для визначення прийнятного рівня формування та розвитку нематеріальних активів доцільно використовувати планові значення показників структурних елементів, а також загального рівня інтелектуального капіталу.

Під час розробки плану на майбутній період керівники визначають вартість людського, організаційного та споживчого капіталів, а також окремих їх елементів. Для підприємств міжнародної торгівлі особливе значення має врахування таких аспектів, як розвиток партнерських відносин із зарубіжними контрагентами, інноваційність бізнес-процесів та адаптація до умов міжнародного ринку. Вартість елементів організаційного та споживчого капіталів у планових показниках може базуватися на даних за попередній період або на прогнозованій вартості запланованих компонентів, зокрема, з урахуванням впливу зовнішньоекономічних факторів. На основі цих показників визначається запланований рівень інтелектуального капіталу підприємства.

Рівень інтелектуального капіталу, що планується, розраховується з урахуванням величини нематеріальних активів підприємства, оцінених за одним із запропонованих методів, із особливим акцентом на конкурентоспроможність у міжнародному середовищі.

Відхилення фактичного рівня від оптимального (планового) рівня інтелектуального капіталу може визначатися за такою формулою:

$$B_{\text{рік}} = P_{\text{фік}} - P_{\text{пik}}$$

де:

$B_{\text{рік}}$ – відхилення фактичного рівня від планового рівня інтелектуального капіталу підприємства;

$P_{\text{фік}}$ – фактичний рівень інтелектуального капіталу підприємства;

$P_{\text{пik}}$ – запланований рівень інтелектуального капіталу підприємства.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що інтелектуальний капітал підприємства є сукупністю сформованих та накопичених нематеріальних активів, які відображають як поточний стан, так і процеси управління формуванням та розвитком його структурних елементів. Враховуючи це, пропонується розраховувати показник управління процесами формування та розвитку інтелектуального капіталу як середнє значення суми показників, що характеризують структурні елементи інтелектуального капіталу підприємства.

Рекомендації авторів щодо визначення оптимального або планового рівня управління процесами формування та розвитку інтелектуального капіталу ґрунтуються на двох розрахунково-аналітичних методах: визначенні планових показників (плановий рівень) та визначенні ринкових показників, що оцінюються через існуючі методи оцінки інтелектуального капіталу (оптимальний рівень). Зміни в показниках управління процесами формування

та розвитку інтелектуального капіталу підприємства характеризують відхилення його фактичного рівня від планових або оптимальних значень.

Ці підходи є особливо важливими для підприємств, що займаються міжнародною торгівлею, оскільки вони повинні враховувати специфіку зовнішньоекономічної діяльності, міжнародні стандарти та умови глобального ринку при оцінці та управлінні інтелектуальним капіталом.

Література:

1. Бутнік-Сіверський О.Б., Красовська А.Г. Теоретичні засади інтелектуальної інноваційної діяльності на підприємстві. *Економіка України*. 2004. № 12. С. 31-37.
2. Kaletnik G., Lutkovska S. Innovative Environmental Strategy for Sustainable Development. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. Part. 9, № 2. P. 89-98.
3. Коритко Т.Ю., Бриль І.В. Інтелектуальний капітал підприємства та його оцінка в умовах цифровізації. *Економіка промисловості*. 2021. № 1 (93). С. 92–110. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/179498/6-Korytko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 30.01.2024)
4. Понедільчук Т.В. Інтелектуальний капітал: сутність та методи оцінки. *Ефективна економіка*. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3288> (дата звернення: 28.12.2024).
5. Шкурупій О.В., Франко Л.С. Інтелектуальний капітал як об'єктивна економічна категорія. *Вісник Донецького Національного ун-ту економіки і торгівлі ім. М. Тугай-Барановського*: Науковий журнал. 2011. № 3. С. 79-84.
6. Agri-Food And Agritech Trends For 2023 / Entrepreneur. 2022. URL: <https://www.entrepreneur.com/en-in/technology/agri-food-and-agritech-trends-for-2023/441544>.

References:

1. Butnik-Siverskyi O.B., Krasovska A.H. (2004). Teoretychni zasady intelektualnoi innovatsiinoi diialnosti na pidpriemstvi [Theoretical principles of intellectual innovation activity at the enterprise]. *Ekonomika Ukrainy - Ukraine economy*. 12, 31-37 [in Ukrainian].
2. Kaletnik, G., Lutkovska, S. (2020). Innovative Environmental Strategy for Sustainable Development. *European Journal of Sustainable Development*. Part. 9, 2. 89-98.
3. Korytko T. Yu., Bryl I. V. (2021) Intelektualnyi kapital pidpriemstva ta yoho otsinka v umovakh tsyfrovizatsii [Intellectual capital of the enterprise and its assessment in the conditions of digitalization]. *Ekonomika promys-lovosti – Economy of industry*, №. 1 (93), pp. 92–110. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/179498/6-Korytko.pdf?sequence=1> (access date 30.01.2024).
4. Ponedilchuk. T. V. (2014) Intelektualnyi kapital: sutnist ta metody otsinky [Intellectual capital: essence and assessment methods]. *Efektivna ekonomika – Effective economy*. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3288> (access date 28.12.2024)
5. Shkurupii O.V., Franko L.S. (2011). Intelektualnyi kapital yak obiektyvna ekonomichna katehoriia [Intellectual capital as an objective economic category]. *Visnyk Donetskoho Natsionalnoho un-tu ekonomiky i torhivli im. M. Tuhai-Baranovskoho - Bulletin of the Donetsk National University of Economics and Trade named after M. Tugai-Baranovskyi*. Scientific journal, 3, 79-84 [in Ukrainian].
6. Agri-Food And Agritech Trends For 2023 Entrepreneur. 2022. Resource access mode: <https://www.entrepreneur.com/en-in/technology/agri-food-and-agritech-trends-for-2023/441544> . [in English].